

V Bruselu dne 25.9.2024
COM(2024) 419 final

**ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**Zpráva o provádění Akčního plánu EU proti rasismu na období 2020–2025 a národních
akčních plánů proti rasismu a diskriminaci**

1. Úvod: Jak dostat slovům „Jednotná v rozmanitosti“¹

První Akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025 (dále jen „akční plán“), přijatý v září 2020², připomíná, že rasová diskriminace je i nadále prokletím, které má negativní dopady na celou společnost. Pokud jde o Evropskou unii (EU), diskriminace na základě rasy nebo etnického původu je nejen výslovně zakázána právními předpisy, ale rovněž porušuje naše společné hodnoty, naši otevřenou a demokratickou společnost a právní stát.

Akční plán je klíčovou iniciativou Evropské komise, která má za cíl posílit boj proti rasismu³ a rasové diskriminaci v celé EU i mimo ni. Nastiňuje komplexní rámec pro **podporu nediskriminace, rovnosti, rozmanitosti a plurality** v členských státech EU a stanoví řadu opatření k boji proti rasismu v různých oblastech, včetně prosazování práva, vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení a zdravotnictví. Akční plán zdůrazňuje potřebu **posílit právní rámec EU v oblasti rovnosti, nediskriminace a nenávistných výroků**, včetně účinných mechanismů prosazování, a podtrhuje význam zvyšování povědomí a boje proti stereotypům a nesnášenlivosti ve spolupráci se sociálními a tradičními médii.

Tato zpráva⁴ poskytuje přehled o pokroku dosaženém při provádění akčního plánu a nabízí pokyny členským státům k vypracování a provádění účinných národních akčních plánů proti rasismu, které se řídí strukturou akčního plánu.

teroristické útoky na území Izraele dne 7. října 2023 spolu s následnou katastrofální humanitární situací v důsledku války v Gaze⁵ vyhrotily stávající rasismus a nenávistné výroky a vedly k prudkému nárůstu antisemitismu a nenávisti vůči muslimům po celém světě, včetně EU. Následná polarizace, dezinformace a negativní stereotypizace představují výzvu pro boj proti rasismu a nenávisti. Nárůstem nenávisti, antisemitismu a nenávisti vůči muslimům se Komise okamžitě zabývala, zejména prostřednictvím sdělení „Stop nenávisti: Evropa je ve svém postoji jednotná“⁶.

¹ V souladu s Akčním plánem EU proti rasismu, jakož i s unijní a mezinárodní právní terminologií, se v této zprávě hovoří o „rasovém a etnickém původu“. Komise však sdílí obecný názor, že „rasy“ jsou založeny výhradně na společensky vytvořených představách, a odmítá pojem biologických „ras“. Vzhledem k tomu, že zmínky o rase ne vždy vystihují sociální konstrukt rasizace, a s ohledem na koncept „rasizace“ přijatý Evropskou komisí proti rasismu a nesnášenlivosti se Komise domnívá, že podstatu rasismu jako společenského problému přesněji vystihuje použití pojmu „rasizované skupiny“.

² Akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025

³ Podle Evropské komise proti rasismu a nesnášenlivosti Rady Evropy se rasismem „rozumí přesvědčení, že „rasa“, barva pleti, jazyk, náboženské vyznání, státní příslušnost, národnost nebo etnický původ představuje důvod oprávnující k pohrdání určitým člověkem nebo skupinou lidí nebo pocitu nadřazenosti určitého člověka nebo skupiny lidí“. Viz Obecné doporučení č. 7.

⁴ Při přípravě této zprávy bylo čerpáno z několika výměn informací a konzultací s členskými státy, organizacemi občanské společnosti a dalšími zúčastněnými stranami. Ty zahrnovaly výzvu k předložení faktických podkladů, cílenou konzultaci se zúčastněnými stranami a dva dotazníky pro členské státy. Zpráva vychází také z údajů shromážděných Agenturou EU pro základní práva (FRA) a ze zvláštního průzkumu Eurobarometru o diskriminaci.

⁵ Závěry Evropské rady ze dne 22. března 2024.

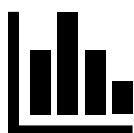
⁶ Sdělení „Stop nenávisti: Evropa je ve svém postoji jednotná“.

Jak se lidem černé pleti žije v EU / Druhé šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii⁷

Agentura FRA provedla v roce 2022 třetí průzkum EU o přistěhovalcích a potomcích přistěhovalců a následně v říjnu 2023 zveřejnila druhé vydání zprávy „Being Black in Europe (Jak se lidem černé pleti žije v Evropě)“.

Výsledky průzkumu z roku 2022 neukazují žádný pokrok. Ve srovnání s rokem 2016 respondenti uváděli vyšší míru rasové diskriminace ve všech oblastech života. Výskyt rasové diskriminace v období dvanácti měsíců celkově vzrostl z 24 % na 34 %. Zvýšil se při hledání ubytování i práce, v zaměstnání a při vzdělávání. Například výskyt diskriminace na trhu s bydlením v období dvanácti měsíců vzrostl z 6 % v roce 2016 na 28 % v roce 2022. Pokud jde o rasově motivované obtěžování či násilí, nedošlo k žádnému pokroku. V pěti letech předcházejících průzkumů uvedlo zkušenost s rasově motivovaným obtěžováním 30 % respondentů a s rasistickým útokem 4 % respondentů, což je stejně jako v roce 2016.

2. Rasismus ze strany jednotlivců – jak bojovat proti škodám způsobeným lidem a společnosti

Podíl Evropanů, kteří uvádějí, že by se cítili dobře, kdyby mělo jedno z jejich dětí vztah lásky s

osobou, která je Romem:
51 %
osobou černé pleti: 68 %
osobou, která je Asijcem:
70 %

2.1 Jak bojovat proti rasismu a rasové diskriminaci prostřednictvím právních předpisů

Předpokladem boje proti rasismu je silný a účinný právní rámec, který podporuje rovnost a individuální práva a chrání lidi před diskriminací. Komise **nadále sleduje úplné provádění příslušných právních předpisů v členských státech a v případě potřeby zahajuje řízení o nesplnění povinnosti.**

Směrnice o rasové rovnosti a orgány pro rovné zacházení

Provádění směrnice o rasové rovnosti je základním kamenem akčního plánu. Komise proto nadále sledovala provádění směrnice členskými státy. Probíhají formální řízení o nesplnění povinnosti proti třem členským státům a v roce 2023 Komise postoupila jeden z těchto otevřených případů Evropskému soudnímu dvoru⁸.

Komise zveřejnila **zprávu o uplatňování směrnice v březnu 2021⁹**. Uvedená zpráva odhalila potřebu podrobněji sledovat provádění této směrnice členskými státy, zejména pokud jde o ochranu před viktimizací a uplatňování účinných, přiměřených a odrazujících sankcí. Na podporu této práce Komise zahájila na konci roku 2023 studii, jejímž cílem je

⁷ Being Black in the EU – Experiences of people of African descent (Jak se lidem černé pleti žije v EU – zkušenosti osob afrického původu).

⁸ Discriminating Roma children at school (Diskriminace romských dětí ve škole).

⁹ Zpráva o uplatňování směrnice o rasové rovnosti.

analyzovat právní rámce sankcí ve všech členských státech EU a prozkoumat jejich praktické provádění.

Kromě toho **Komise v roce 2022 zveřejnila studii o možných právních a mimoprávních nedostacích v ochraně před rasovou nebo etnickou diskriminací**¹⁰, v níž shromáždila údaje o oblastech, ve kterých dochází k případům diskriminace, včetně těch, v nichž jsou zapojeny donucovací orgány. Jako oblasti, kde dochází k diskriminaci, **studie identifikovala kontroly a prohlídky a použití síly ze strany policie**. Doporučuje dále shromažďovat podklady a podporovat osvědčené postupy v této oblasti, která spadá do pravomoci členských států. Agentura FRA proto v roce 2024 zveřejnila zprávu „Addressing racism in policing (Řešení rasismu v policejní práci)“¹¹.

V prosinci 2022 Komise navrhla opatření k posílení role a nezávislosti vnitrostátních orgánů pro rovné zacházení. Navrhované směrnice byly normotvůrci Unie přijaty na jaře 2024 a vstoupily v platnost v červnu 2024¹². Nové závazné normy posilují nezávislost a zdroje orgánů pro rovné zacházení a **vyžadují, aby členské státy poskytly orgánům pro rovné zacházení silnější pravomoci, které jim umožní účinně pomáhat obětem diskriminace a napomoci prosazovat antidiskriminační pravidla** v praxi. Nová pravidla rovněž usilují o rozvoj úlohy orgánů pro rovné zacházení, především pokud jde o předcházení diskriminaci, přičemž zohledňují specifické situace, v nichž znevýhodnění plyne z intersekcionalní diskriminace, a zaměřují se na skupiny, které mohou mít ztížený přístup k informacím.

Rámcové rozhodnutí o boji proti rasismu a xenofobii a další právní prostředky k boji proti rasismu

Akční plán zdůrazňuje význam úplného a správného provedení **rámcového rozhodnutí o boji proti rasismu a xenofobii**¹³ ve vnitrostátním právu ze strany členských států prostřednictvím trestního práva. Cílem rámcového rozhodnutí je zajistit, že závažné projevy rasistických a xenofobních trestných činů z nenávisti či nenávistných výroků budou v celé EU trestány účinnými, přiměřenými a odrazujícími trestními sankcemi. Komise od roku 2020 podnikla kroky k zajištění jeho správného a úplného provedení ve vnitrostátních právních rádech a **zahájila třináct řízení o nesplnění povinnosti** proti členským státům, jejichž vnitrostátní právní předpisy neprováděly rámcové rozhodnutí úplně a přesně¹⁴. Z toho šest členských států uvedlo své právní předpisy do plného souladu s rámcovým rozhodnutím a jejich případy byly uzavřeny. Další čtyři státy dosáhly pokroku a upravují své právní předpisy.

S cílem řešit omezený počet důvodů nenávisti, na něž se vztahuje rámcové rozhodnutí, a zajistit rovnou ochranu všech obětí nenávisti přijala Komise v prosinci 2021 sdělení, které je podnětem k rozhodnutí Rady, jež rozšíří stávající seznam „unijních trestných činů“ na

¹⁰ Směrnice o rasové rovnosti; Studie o možných nedostacích.

¹¹ Addressing Racism in Policing (Řešení rasismu v policejní práci)

¹² Směrnice o standardech pro orgány pro rovné zacházení v oblasti zaměstnání, směrnice o standardech pro orgány pro rovné zacházení v oblasti rasové rovnosti.

¹³ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva

¹⁴ Prosincové případy nesplnění povinnosti, lednové případy nesplnění povinnosti, dubnové případy nesplnění povinnosti, březnové případy nesplnění povinnosti.

nenávistné výroky a trestné činy z nenávisti¹⁵. Pokud by bylo přijato, mohla by Komise předložit právní předpisy, které by harmonizovaly hmotné trestní právo týkající se nenávistných výroků a trestných činů z nenávisti.

Potírání nenávisti ve společnosti

Aby bylo možné čelit výzvě, kterou představuje nárůst nenávistných výroků a trestných činů z nenávisti, přijaly Komise a vysoký představitel v prosinci 2023 společné sdělení „Stop nenávisti: Evropa je ve svém postoji jednotná“. Cílem sdělení je zintenzivnit úsilí EU v boji proti nenávisti ve všech jejích formách, a to posílením opatření v různých politikách a prostřednictvím celospolečenského přístupu. V přímé návaznosti na toto sdělení uspořádala Komise evropskou panelovou diskusi občanů o potírání nenávisti ve společnosti¹⁶, v níž 150 občanů ze všech členských států EU diskutovalo o opatřeních, kterými by se mělo reagovat na nenávist a nesnášenlivost. Výsledkem bylo 21 doporučení, jimiž se Komise zavázala dále zabývat. Tato doporučení se zaměřují také na opatření k potírání rasismu a diskriminace prostřednictvím vzdělávání, zvyšování povědomí a v rámci digitálního prostoru.

2.2 Nad rámec právních předpisů EU – jak lze dál bojovat proti rasismu v každodenním životě

- 61 % Evropanů uvádí, že diskriminace na základě barvy pleti je v jejich zemi rozšířená
- Téměř polovina osob afrického původu se potýká s rasovou diskriminací, přičemž jde o nárůst z 39 % v roce 2016 na 45 % v roce 2022

Boj proti diskriminaci ze strany donucovacích orgánů

Důvěra ve veřejné činitele, donucovací orgány, policii a bezpečnostní síly je pro fungování společnosti zásadní a je předpokladem sociální soudržnosti. Nedostatečné oznamování trestných činů z nenávisti, rasové a etnické diskriminace a dalších souvisejících incidentů částečně souvisí s nedostatkem důvěry v odpovědné orgány. Tato nedůvěra narůstá, dochází-li k rasové předpojatosti nebo rasově motivovanému obtěžování ze strany příslušníků policie či jiných veřejných činitelů. Uznání rozmanitosti a zajištění základních práv v prosazování práva jsou proto pro boj proti rasismu zásadní.

Zpráva agentury FRA z roku 2024 „Addressing racism in policing (Řešení rasismu v policejní práci)“¹⁷ je první celoevropskou studií, která se komplexně zabývá právními rámci, analyzuje nedostatky v opatřeních politik a v účinném dohledu a nastiňuje postupy zaměřené na boj proti rasismu v policejní práci. Zpráva poskytuje údaje o rasismu v policejní práci a dokládá, že rasismus v policejní práci zahrnuje diskriminační profilování, nevhodnou rasistickou komunikaci a nadměrné použití síly.

Agentura Evropské unie pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva (CEPOL) přispívá k boji proti rasismu a diskriminaci prostřednictvím každoročního školení o trestných

¹⁵ [Extending EU crimes to hate speech and hate crime \(Rozšíření trestných činů EU na nenávistné výroky a trestné činy z nenávisti\) – Evropská komise \(europa.eu\)](#).

¹⁶ [Potírání nenávisti ve společnosti – panelová diskuse](#)

¹⁷ [Addressing Racism in Policing \(Řešení rasismu v policejní práci\)](#)

činech z nenávisti a o obětech těchto činů a kromě toho každoročně nabízí ve spolupráci s agenturou FRA několik webinářů o trestných činech z nenávisti se zaměřením na různé menšiny. Zabývá se také zastavováním, prohlídkami a rasovým profilováním ze strany policie. Trestné činy z nenávisti jsou jedním z témat, které si mohou příslušníci donucovacích orgánů vybrat a vyměnit s kolegy z jiného členského státu v rámci výměnného programu agentury CEPOL.

Kromě toho agentura CEPOL nabídla seminář o dopadu teroristických útoků v Izraeli 7. října 2023 a následné katastrofální humanitární situaci v Gaze na bezpečnost EU, se zvláštním zaměřením na židovské a muslimské komunity.

Organizace občanské společnosti a orgány pro rovné zacházení během konzultace informovaly o prudkém nárůstu případů nadměrného použití síly ze strany donucovacích orgánů v některých členských státech, které dokonce vedly k tragickým úmrtím osob z rasových a etnických menšin. Členské státy se proto vyzývají, aby pokračovaly v úsilí o prevenci diskriminačních postojů mezi příslušníky donucovacích orgánů a zintenzivnily jej. Rovněž se vyzývají, aby uplatňovaly mezinárodní právní rámec týkající se použití síly donucovacími orgány¹⁸, a to i tím, že budou za přispění vnitrostátních institucí pro lidská práva a orgánů pro rovné zacházení dále připravovat cílená školení pro příslušníky policie a donucovacích orgánů.

Spolehlivost a bezpečnost

Komise se zabývala hrozbou, kterou představuje násilný extremismus vycházející z rasistických ideologií, a to prostřednictvím činnosti internetového fóra EU¹⁹ a sítě pro zvyšování povědomí o radikalizaci²⁰. Nově zřízené Znalostní centrum EU pro prevenci radikalizace²¹ bude navazovat na práci sítě pro zvyšování povědomí o radikalizaci za účelem větší podpory EU při řešení problémů, které představuje rasismus a xenofobie, jež vedou k radikalizaci a násilí.

Internetové fórum EU vytvořilo v listopadu 2021 s podporou členských států a agentury Europol pravidelně aktualizovaný **balíček znalostí o násilných pravicově extremistických skupinách, symbolech a prohlášeních zakázaných v členských státech EU**, aby usnadnilo technologickým společnostem jejich dobrovolné úsilí o moderaci obsahu. Dále byla zahájena studie zkoumající, do jaké míry algoritmy uživatelům internetu usnadňují přístup k teroristickému a násilnému extremistickému obsahu²². Studie se zabývá i tím, do jaké míry je šířen přístup k hraničnímu obsahu, jako jsou některé formy nenávistných výroků, dezinformace a další formy legálního, ale škodlivého obsahu, který by mohl vést k radikalizaci a získávání dalších osob.

¹⁸ Mezinárodní normy | Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva.

¹⁹ Internetové fórum EU poskytuje prostředí pro spolupráci mezi vládami v EU, internetovým odvětvím a dalšími partnery, aby mohli diskutovat o problémech, které představuje přítomnost škodlivého a nezákonného obsahu na internetu, a tyto problémy řešit. Internetové fórum Evropské unie – Evropská komise

²⁰ Sít' pro zvyšování povědomí o radikalizaci (RAN), Sít' pro zvyšování povědomí o radikalizaci (RAN Practitioners – odborníci sítě pro zvyšování povědomí o radikalizaci), spojuje odborníky v první linii z celé Evropy, aby si navzájem vyměňovali znalosti, bezprostřední zkušenosti a přístupy k prevenci a potírání násilného extremismu ve všech formách.

²¹ Znalostní centrum EU: prevence radikalizace 2.0 – Evropská komise

²² Study on the role and use of algorithmic amplification (Studie o úloze a využívání algoritmického šíření).

V této souvislosti internetové fórum EU také vypracovalo **Handbook of Borderline Content (Příručku pro hraniční obsah)**²³, jež obsahuje příklady a definice tohoto typu obsahu, které mohou využít technologické platformy při moderování obsahu, aby chránily uživatele před rasistickým, antisemitským a protimuslimským hraničním online obsahem.

V květnu 2024 síť pro zvyšování povědomí o radikalizaci zkoumala dopad násilných pravicově extremistických narativů na společenskou debatu. Aby bylo možné bojovat proti narativům pronikajícím do různých oblastí, jako je sport, média, politika a online platformy, začlenění kritického myšlení a mediální gramotnosti do školních osnov přispívá k snižování náchylnosti k rasistickým ideologiím. Podpora porozumění různým názorům a odpovědnost médií může zabránit nekritickému šíření extremistického obsahu.

Řešení rizik spojených s novými technologiemi

Na základní práva, například na právo na nediskriminaci, může mít negativní vliv používání umělé inteligence (AI), protože algoritmy mohou být neobjektivní nebo se časem neobjektivními mohou stát, což může vést k diskriminaci v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání, sociálního zabezpečení a prosazování práva²⁴. Nástroje umělé inteligence při prosazování práva by mohly zvýšit rasové profilování. Evropská unie přijala v květnu 2024 první regulační rámec EU pro AI, upravující analýzu a klasifikaci systémů AI v různých aplikacích podle rizika, které představují pro uživatele²⁵. Systémy AI, které jsou považovány za vysoce rizikové, musí před uvedením na trh splňovat řadu požadavků, aby se zvýšila transparentnost a minimalizovala rizika pro bezpečnost a základní práva. To zahrnuje potenciální předpojatost a diskriminaci ve vysoce rizikových systémech AI, např. těch, které se používají v donucovacích orgánech, při náboru pracovníků, ve vzdělávání a zdravotní péči. Akt o umělé inteligenci navíc zakazuje používání umělé inteligence pro **prediktivní policejní práci** na základě profilování a systémů, které využívají **biometrické údaje**, k zařazení osob do specifických kategorií, jako jsou rasa, náboženství nebo sexuální orientace.

Nařízení o digitálních službách se zabývá nezákonným online obsahem a dezinformacemi, včetně rasistických nenávistných výroků, a předchází škodám, které může šíření nezákonného obsahu způsobit. Komise od roku 2016 spolupracuje s poskytovateli hlavních platforem v rámci kodexu chování proti nezákonným nenávistným projevům online²⁶. Jedním z klíčových závazků zúčastněných platforem je do 24 hodin prověřit většinu oznámení o údajných nezákonných nenávistných výrociích a, pokud je to nutné, tento obsah rychle odstranit. Kodex od svého uvedení dosáhl významných výsledků a připojily se k němu nové platformy, včetně platforem TikTok, LinkedIn, Viber a Twitch. Po vstupu nařízení o digitálních službách v platnost předložili signatáři revidovanou verzi kodexu chování, jejímž cílem je posílit schopnost zabránit virálnímu šíření nenávistných výroků prostřednictvím mechanismů varování.

Zaměstnanost, vzdělávání, zdraví a bydlení

Unie nadále využívala politická opatření a programy financování k boji proti rasismu a rasové diskriminaci v přístupu k běžnému zaměstnání, vzdělávání a odborné přípravě, zdravotní péči, sociální ochraně a nesegregovanému bydlení.

²³ [EUIF Year in Review 2022 \(Přehled činnosti internetového fóra EU v roce 2022\)](#).

²⁴ [Akt o umělé inteligenci](#).

²⁵ [Texty aktu | Akt EU o umělé inteligenci](#).

²⁶ [Evropský kodex chování proti nezákonným nenávistným projevům online](#)

Během konzultačního procesu zúčastněné strany z občanské společnosti poukázaly na to, že **kvalita života osob z rasových a etnických menšin se v posledních letech výrazně nezlepšila**. Tyto osoby se stále potýkají s problémy v přístupu k cenově dostupnému a přiměřeně kvalitnímu bydlení. Závažné ekonomické důsledky pandemie COVID-19 a ruské válečné agrese proti Ukrajině neúměrně zasáhly marginalizované komunity, které se potýkají se zvyšováním nájmů, účtů za energie a životních nákladů²⁷.

Za prevenci a řešení sociální nerovnosti a boj proti rezidenční segregaci a segregaci ve vzdělávání jsou primárně odpovědné celostátní a místní orgány, a je proto nezbytné, aby členské státy zajistily, že **politiky a programy sociálního začleňování budou účinně zaměřeny** na osoby s menšinovým rasovým nebo etnickým původem, **budou tyto osoby účinně oslovovat** a budou podporovat jejich přístup k základním nesegregovaným službám.

Zaměstnanost

Lidé s menšinovým rasovým nebo etnickým původem často čelí diskriminaci při získávání zaměstnání nebo odborné přípravy.

Členské státy se jednomyslným přijetím doporučení Rady o rovnosti, začlenění a účasti Romů v březnu 2021²⁸ zavázaly vypracovat opatření k potírání a odstranění diskriminace. Patří mezi ně opatření ke zvýšení informovanosti o nediskriminačním zaměstnávání a přístupu k zaměstnání a aktivačním opatřením a školení zaměstnavatelů zaměřená na řešení diskriminace a jejích základních příčin.

O překonávání problémů, kterým čelí migranti a občané z přistěhovaleckého prostředí, usiluje dále akční plán pro integraci a začleňování na období 2021–2027²⁹. Tato strategie se zabývá hlavními překážkami začleňování, s nimiž se státní příslušníci třetích zemí potýkají v klíčových oblastech (bydlení, vzdělávání, zaměstnanost a zdravotní péče).

Vzdělávání

Nerovný přístup ke kvalitnímu inkluzivnímu běžnému vzdělávání udržuje socioekonomické rozdíly napříč rasami a etniky. U lidí afrického původu je pravděpodobnější, že předčasně ukončí školní docházku a že se budou méně účastnit terciárního vzdělávání³⁰. Poskytování rovných příležitostí ve vzdělávání v kombinaci s cílenou podporou, jejímž účelem je odstraňování překážek v přístupu specifických pro danou skupinu, může pomoci vyrovnat podmínky. Vzdělávání se navíc může postavit proti předsudkům a stereotypům, protože podporuje kritické myšlení a rozmanitost ve školních osnovách a výukových materiálech.

Zlepšení kvality, rovnosti, začleňování a úspěchu pro všechny je první prioritou **Strategického rámce evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy s ohledem na vytvoření Evropského prostoru vzdělávání (EPV)**³¹. Pracovní skupiny

²⁷ Viz například: The impact of the COVID-19 crisis on vulnerable groups in the EU (Dopad krize COVID-19 na zranitelné skupiny v EU), The impact of COVID-19 on households' income in the EU (Dopad onemocnění COVID-19 na příjmy domácností v EU).

²⁸ Doporučení Rady ze dne 12. března 2021 o rovnosti, začlenění a účasti Romů.

²⁹ Akční plán pro integraci a začleňování

³⁰ Being Black in the EU – Experiences of people of African descent (Jak se lidem černé pleti žije v EU – zkušenosti osob afrického původu).

³¹ Usnesení Rady o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy s ohledem na vytvoření Evropského prostoru vzdělávání a další vývoj po jeho dosažení (2021–2030).

strategického rámce EPV (2021–2025)³² umožnily výměnu informací o postupech, které řeší různé formy diskriminace a předsudků ve vzdělávání a odborné přípravě a prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy – včetně rasismu, diskriminace na základě etnického nebo rasového původu, sociálních a územních nerovností a intersekcionalní diskriminace³³.

Cílem **doporučení Rady o cestách ke školnímu úspěchu**³⁴ přijatého v listopadu 2022, je posílit postavení všech účastníků vzdělávání, aby plně využili svůj potenciál, snížit počet předčasných odchodů ze vzdělávání a odborné přípravy, zlepšit výsledky v základních dovednostech a podporovat dobré podmínky ve škole pro všechny účastníky vzdělávání bez ohledu na jejich socioekonomické, kulturní nebo osobní zázemí. Doporučení zahrnuje podpůrná opatření pro skupiny ohrožené vyloučením a slabými výsledky, jako jsou rasové a etnické menšiny a studenti z přistěhovaleckého prostředí.

Zdraví

Pandemie COVID-19 prohloubila existující nerovnosti v oblasti zdraví, zejména u osob s menšinovým rasovým nebo etnickým původem³⁵.

Rasismus může mít vliv na duševní zdraví obětí.³⁶ **Sdělení o komplexním přístupu k duševnímu zdraví**³⁷ zdůrazňuje, že diskriminace z různých důvodů, včetně rasového nebo etnického původu, má dopad na duševní zdraví. Program EU4Health podporuje opatření, která zvyšují povědomí, sdílení znalostí a budování kapacit v oblasti duševního zdraví s ohledem na potřeby zranitelných skupin migrantů a romských komunit.

Bydlení

Osoby menšinového rasového nebo etnického původu čelí vyššímu riziku špatných podmínek bydlení a rezidenční segregace. Územní a sociální segregaci čelí zejména dvě skupiny: Romové a migranti. Tyto problémy mohou způsobit dominový efekt, pokud jde o možnosti vzdělávání a zaměstnání, a u rodin s dětmi významně poškozují rozvoj dětí. Podporu pro skupiny ve zranitelném postavení dále omezují nízká dostupnost a špatná kvalita sociálního bydlení.

Prostřednictvím závěrů Rady o opatřeních k zajištění rovného přístupu Romů k adekvátnímu a desegregovanému bydlení a k řešení problematiky segregovaných osad, přijatých v říjnu

³² Pracovní skupiny strategického rámce EPV

³³ „Tackling different forms of discrimination in and through education and training (Boj proti různým formám diskriminace ve vzdělávání a odborné přípravě a jejich prostřednictvím)“.

³⁴ Doporučení Rady o cestách ke školnímu úspěchu.

³⁵ Například: Exploring the Effects of the COVID-19 Pandemic on Mental Health and Well-Being of Migrant Populations in Europe (Zkoumání dopadů pandemie COVID-19 na duševní zdraví a osobní pohodu migrantů v Evropě), Emerging findings on the impact of COVID-19 on black and minority ethnic people (Nové poznatky o dopadu onemocnění COVID-19 na osoby černé pleti a menšinového etnického původu), Disparities in COVID-19 Outcomes by Race, Ethnicity, and Socioeconomic Status (Rozdíly v důsledcích onemocnění COVID-19 podle rasy, etnického původu a socioekonomického statusu).

³⁶ Metaanalýza a systematický přezkum zdůraznily, že existuje významná spojitost mezi rasismem a špatným zdravotním stavem, přičemž tento vztah je obzvláště výrazný u duševního zdraví a méně výrazný u fyzického zdraví. Několik studií poukázalo na negativní dopad rasové diskriminace na duševní zdraví, zejména pokud jde o vývoj afektivních a psychotických poruch a poruch spojených s užíváním návykových látek. Schouler-Ocak et al (2021); Racism and mental health and the role of mental health professionals (Rasismus a duševní zdraví a úloha odborníků v oblasti duševního zdraví), in: European Psychiatry 64, s. 42–50.

³⁷ Sdělení o komplexním přístupu k duševnímu zdraví.

2023³⁸, se členské státy zavázaly k plnému využívání fondů EU k tomu, aby usnadnily rovný přístup k adekvátnímu a desegregovanému bydlení.

S cílem řešit prudký nárůst cen rezidenčních nemovitostí a nájemného bylo v politických směrech Evropské komise oznámeno vypracování plánu dostupného bydlení³⁹.

³⁸ Závěry Rady o opatřeních k zajištění rovného přístupu Romů k adekvátnímu a desegregovanému bydlení a k řešení problematiky segregovaných osad.

³⁹ Politické směry na období 2024–2029

3. Strukturální rasismus – jak bojovat proti základním příčinám problému

Akční plán se zabývá **strukturálním rasismem**, který udržuje existenci překážek, jimž lidé čelí pouze kvůli svému rasovému nebo etnickému původu. Rasismus, nerovnost a diskriminace snižují rovnost příležitostí a vedou k horším výsledkům ve všech oblastech života člověka, a to již od útlého věku. To se projevuje segregací ve vzdělávání, kratší dobou vzdělávání, omezenými možnostmi kariéry a diskriminací na trhu s bydlením a v přístupu ke zboží a službám. Kumulativní účinky strukturálního rasismu na každého jednotlivce mohou vést k životu pod hranicí chudoby a ke snížené sociální mobilitě.

Rasismus může být spojen s diskriminací na základě jiných důvodů, včetně náboženského vyznání nebo přesvědčení, pohlaví, sexuální orientace, věku či zdravotního postižení. Proto Unie vůči této problematice uplatňuje intersekcionalní přístup, který se zaměřuje na kombinaci různých důvodů diskriminace, aby tak prohloubila chápání strukturálního rasismu a zajistila účinnější reakci.

3.1 Politiky změny

Boj proti stereotypům a zvyšování povědomí o historii

S ohledem na dřívější události a na základě usnesení Evropského parlamentu o protestech proti rasismu v návaznosti na smrt George Floyd⁴⁰ v Minneapolisu ve Spojených státech v květnu 2020 **Komise nadále veřejně upozorňuje na rasismus a rasovou diskriminaci a odsuzuje je**, např. pořádáním politických akcí na vysoké úrovni a připomínkovými dny.

V listopadu 2023 uspořádalo **předsednictví Rady Evropské unie** ve spolupráci s Evropskou komisí a agenturou FRA konferenci na téma „**Boj proti rasismu v Evropské unii: lidé afrického původu – uznání, spravedlnost a rozvoj**“, související s mezinárodní dekádou OSN osob afrického původu (2015–2024)⁴¹ a Durbanskou deklarací a akčním programem z roku 2001.

Komise a Evropský parlament si 5. prosince 2023 společně připomněly **Evropský den zrušení otroctví**. Akce se zaměřila na důležitost uznání historických kořenů rasismu a zabývala se iniciativami zaměřenými na řešení dědictví kolonialismu a zotročování.

Komise rovněž zdůraznila, že připomínky těchto skutečností představují důležitý aspekt podpory začleňování a porozumění, boje proti stereotypům a zvyšování povědomí. Komise v rámci programu Občané, rovnost, práva a hodnoty (CERV) podporuje projekty, které zkoumají dědictví kolonialismu v paměti Evropy, a to v EU i mimo ni.

Správné údaje pro informovaná politická rozhodnutí

Některé členské státy shromažďování údajů o etnickém původu neumožňují, zatímco jiné se o jejich shromažďování snaží, např. s pomocí komunitních organizací. Porovnávat soubory údajů o rovnosti tam, kde existují, je obtížné.

Tyto údaje jsou však klíčové pro zachycení strukturálních aspektů rasismu a diskriminace i subjektivních zkušeností s nimi. Komise prostřednictvím akčního plánu na období 2020–2025 vyzvala členské státy, aby přešly k harmonizovanému přístupu ke shromažďování údajů

⁴⁰ [Protesty proti rasismu v návaznosti na smrt George Floyd](#).

⁴¹ [Mezinárodní dekáda osob afrického původu \(2015–2024\) | UNESCO](#).

o rovnosti, rozčleněných podle rasového nebo etnického původu. Na základě následné práce podskupiny pro údaje o rovnosti předložila Komise **Pokyny ke shromažďování a využívání údajů o rovnosti založených na rasovém nebo etnickém původu**⁴².

Úřad Eurostat inicioval vytvoření „pracovní skupiny pro statistiky o rovnosti a nediskriminaci“⁴³, která bude spolupracovat s členskými státy, hlavními uživateli a dalšími subjekty, které vypracovávají údaje, na komplexnějších a srovnatelnějších statistikách o rovnosti a nediskriminaci. Očekává se, že pracovní skupina vypracuje pokyny a doporučení pro lepší srovnatelnost statistik o rovnosti a nediskriminaci napříč členskými státy; navrhne metodiky a osvědčené postupy pro rozšíření pokrytí různých skupin ohrožených diskriminací; identifikuje oblasti vzájemného doplňování a podpoří koordinaci s dalšími subjekty, které vypracovávají údaje. Pracovní skupina hodlá dokončit svou práci do konce roku 2026.

3.2 Rámec pro plnění cílů – maximálně využít potenciálu nástrojů EU

Opatření na místní, regionální, vnitrostátní a mezinárodní úrovni

Boj proti rasismu v EU patří do sdílené odpovědnosti a vyžaduje úsilí společně s členskými státy. Proto také Komise vyzvala všechny členské státy, aby přijaly národní akční plány proti rasismu a rasové diskriminaci, a poskytla jim pokyny, které je v tomto procesu podporují. Závazek přijmout zvláštní národní akční plány proti rasismu byl zdůrazněn v závěrech Rady o boji proti rasismu a antisemitismu⁴⁴ přijatých v březnu 2022.

Národní akční plány

Podle konzultací, které byly podkladem pro tuto zprávu, jsou **v boji proti rasismu důležité zvláštní národní akční plány**, které by měly být vypracovány a prováděny ve všech členských státech. Poskytují komplexní veřejnou politiku, která podporuje rasovou rovnost⁴⁵, a ukazují, že členské státy se rozhodly řešit výzvy, jimž při odstraňování rasové diskriminace čelí⁴⁶. Přispívají rovněž k tomu, aby členské státy uplatňovaly v praxi příslušné mezinárodní závazky v oblasti lidských práv.

Již jedenáct členských států – Belgie, Německo, Irsko, Řecko, Španělsko, Francie, Lotyšsko, Malta, Portugalsko, Finsko a Švédsko – přijalo zvláštní národní akční plán proti rasismu; takový plán dále připravují Dánsko, Itálie, Lucembursko, Maďarsko a Rakousko. Česko, Dánsko, Estonsko, Chorvatsko, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Rakousko, Rumunsko a Slovensko v současné době začlenily opatření proti rasismu do jiných národních akčních plánů, např. v oblasti lidských práv nebo sociální integrace.⁴⁷

⁴² Pokyny ke shromažďování a využívání údajů o rovnosti založených na rase nebo etnickém původu.

⁴³ Zasedání pracovní skupiny úřadu Eurostat pro statistiky o rovnosti a nediskriminaci.

⁴⁴ Rada přijala závěry Rady o boji proti rasismu a antisemitismu.

⁴⁵ Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva: národní akční plány proti rasismu.

⁴⁶ Vypracování národních akčních plánů proti rasové diskriminaci.

⁴⁷ Tyto informace vycházejí z cílené konzultace se zúčastněnými stranami z členských států, která byla součástí širšího konzultačního procesu. Bulharsko, Kypr a Nizozemsko se cílené konzultace se zúčastněnými stranami nezúčastnily, Polsko a Slovinsko dosud nejmenovaly národní zástupce do podskupiny, a proto se konzultace rovněž nezúčastnily.

V Akčním plánu EU proti rasismu je uvedeno patnáct členských států s národními akčními plány. Tyto nástroje se však liší v názvech a zahrnutých aspektech. Zatímco některé jsou jasně označeny jako akční plány proti rasismu, jiné mají jiný rozsah nebo je nelze považovat za plnohodnotné akční plány. Celkový počet těchto sdělení a akčních plánů proti rasismu proto není srovnatelný. Podrobná analýza deseti členských států je k dispozici ve studii provedené Evropským parlamentem: Protection against racism, xenophobia and racial

Konzultace s členskými státy odhalila několik problémů při plánování a provádění politiky boje proti rasismu. Ve většině členských států nejsou na provádění národních akčních plánů **vyčleněny žádné zvláštní rozpočtové prostředky**. V některých členských státech jsou činnosti národního akčního plánu financovány ministerstvy podle jejich portfolia nebo prostřednictvím projektového financování a provádí je nevládní instituce. Ačkoli zřejmě většina členských států **zapojila do koordinačních, konzultačních nebo poradních mechanismů řadu různých zúčastněných stran**, zůstává nejasné, do jaké míry státy zajistily účast dotčených komunit a jejich zástupců.

Členské státy nemapují systematicky stávající zdroje údajů, které poskytují informace o rasovém nebo etnickém původu, a **využívaly nestejnoměrně rozčleněné údaje o rovnosti** jakožto základu pro tvorbu a rozsah akčních plánů. Různé přístupy k využívání údajů lze rovněž pozorovat v úsilí o sledování provádění akčních plánů.

Chápání a výklady pojmu strukturální rasismus se v jednotlivých členských státech liší, což většinu z nich vedlo k přijetí poměrně roztržitých opatření, přičemž některé členské státy nemají vůbec žádná ustanovení zaměřená proti strukturálnímu rasismu. Totéž platí pro uplatňování intersekcionalního přístupu v boji proti rasismu. Pokud se intersekcionalita uplatňuje, je omezena na důvod pohlaví. Komise bude i nadále spolupracovat s členskými státy na vývoji proveditelných přístupů k řešení strukturálního rasismu a pověřila OECD, aby vypracovala možné ukazatele.

Zúčastněné strany, zejména organizace občanské společnosti, během konzultačního procesu zdůraznily význam, který má akční plán pro problémy, jimž čelí migranti a uprchlíci. Rasismus a xenofobie představují další překážky pro začleňování migrantů do společnosti a protimigrační postoje je třeba řešit v rámci národního akčního plánu proti rasismu.

Na pomoc členským státům Komise vytvořila **podskupinu pro vnitrostátní provádění Akčního plánu EU proti rasismu**, která se skládá z **odborníků z členských států a pozorovatelů**⁴⁸ v rámci skupiny na vysoké úrovni pro boj proti nenávisným výrokům a trestným činům z nenávisti⁴⁹ a skupiny na vysoké úrovni pro otázky rovnosti, nediskriminace a rozmanitosti⁵⁰. Podskupina vytváří politické nástroje, jejichž cílem je pomoci ve všech fázích provádění akčního plánu na celostátní, regionální nebo místní úrovni. Organizuje také setkání více zúčastněných stran za účelem sdílení osvědčených postupů a diskusí zaměřených na zlepšení situace osob s menšinovým rasovým nebo etnickým původem. Kromě toho se podskupina zabývá zásadními otázkami současnosti, včetně nárůstu nenávisti vůči muslimům.

Podskupina v úzké spolupráci s Komisí a agenturou FRA zveřejnila **v roce 2021 společné hlavní zásady pro národní akční plány proti rasismu a rasové diskriminaci**⁵¹. V roce 2022 podskupina vypracovala **kontrolní seznam pro sledování uplatňování společných hlavních zásad a nástroj pro podávání zpráv o provádění národních akčních plánů**

discrimination, and the EU Anti-racism Action Plan (Ochrana před rasismem, xenofobií a rasovou diskriminací a Akční plán EU proti rasismu).

⁴⁸ Agentura pro základní práva, Evropská komise proti rasismu (Rada Evropy), Norsko.

⁴⁹ Skupina na vysoké úrovni pro boj proti nenávisným výrokům a trestným činům z nenávisti.

⁵⁰ Skupina na vysoké úrovni pro otázky rovnosti, nediskriminace a rozmanitosti.

⁵¹ Společné hlavní zásady pro národní akční plány proti rasismu.

proti rasismu⁵². Členské státy oba politické nástroje schválily ve dvou výše uvedených skupinách na vysoké úrovni⁵³.

Kromě toho Komise shromáždila a plánuje zveřejnit **nadějné postupy** členských států, které se týkají procesů a opatření v rámci národních akčních plánů pro boj proti rasismu.

Mobilizace regionální a místní úrovně pro dosažení smysluplného dopadu v praxi

Komise financuje Evropskou koalici měst proti rasismu, což je síť měst, která si vyměňují zkušenosti, aby zlepšila své politiky boje proti rasismu, diskriminaci a xenofobii. Činnost Evropské koalice měst proti rasismu podporuje provádění akčního plánu zejména na místní úrovni.

Evropská městská iniciativa, kterou řídí Komise prostřednictvím nepřímé správy, podporuje partnerství městské agendy EU Cities of Equality (Města rovnosti)⁵⁴. Cílem tohoto partnerství, zahájeného v roce 2024, je rozvíjet komplexní a inkluzivní přístupy k podpoře rovnosti v městských oblastech.

Obce, města a regiony mají rovněž důležitou úlohu při vytváření inkluzivního prostředí pro své občany. Aby Komise poukázala na jejich úsilí a odhodlání, začala v roce 2022 označovat evropská hlavní města začleňování a rozmanitosti, tj. **udílet každoročně cenu „Evropská hlavní města začleňování a rozmanitosti“**⁵⁵, která se vztahuje na všechny důvody diskriminace: na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení a věku a sexuální orientace, jakož i na intersekcionalitu důvodů diskriminace.

Spolupráce se soukromým sektorem

Evropský měsíc rozmanitosti⁵⁶ od roku 2020 zvyšuje povědomí o významu rozmanitosti a začleňování na pracovišti i šířeji ve společnosti. Například v roce 2021 se Evropský měsíc rozmanitosti zaměřil na rasovou a etnickou rozmanitost na pracovišti a důvody, proč je pro podniky důležitá. Během Evropského měsíce rozmanitosti 2023 Evropská komise spustila nástroj EU pro sebehodnocení diverzity⁵⁷, který je určen zaměstnavatelům a organizacím ve veřejném i soukromém sektoru.

Platforma EU pro charty diverzity uspořádala v listopadu 2021 virtuální kulatý stůl „*Mluvme o rasismu – Akční plán EU proti rasismu a jeho dopad*“, jehož účelem bylo zvýšit povědomí o práci EU v oblasti boje proti rasismu a zapojit zaměstnavatele. V květnu 2023 následoval workshop „*Jak budovat protirasistické a nábožensky inkluzivní organizace?*“.

Zohledňování problematiky

Komise **zohlednila boj proti rasismu ve všech oblastech své politiky** a vyzvala také členské státy, aby své iniciativy posuzovaly z hlediska boje proti rasismu a začlenily opatření proti rasismu do všech oblastí svých politik. To znamená, že v pravidlech, normách a

⁵² Kontrolní seznam pro sledování uplatňování společných hlavních zásad a nástroj pro podávání zpráv o provádění národních akčních plánů proti rasismu.

⁵³ Společné hlavní zásady byly přijaty v prosinci 2021 a kontrolní seznam pro sledování a nástroj pro podávání zpráv byly schváleny v listopadu 2022.

⁵⁴ Cities of Equality (Města rovnosti).

⁵⁵ Cena Evropská hlavní města začleňování a rozmanitosti za rok 2024.

⁵⁶ Evropský měsíc rozmanitosti.

⁵⁷ Hodnocení diverzity a začleňování ve vaší organizaci.

postupech, které uplatňují, ve svých postojích a chování berou v úvahu možnou rasovou předpojatost – vědomou či nevědomou – a vzorce diskriminace.

Pro zajištění a podporu institucionalizace, soudržnosti a udržitelnosti politické činnosti Komise v oblasti boje proti rasismu je nezbytná existence struktur.

Pracovní skupina Komise pro rovnost⁵⁸, složená ze zástupců („koordinátorů pro rovnost“) všech generálních ředitelství Komise a Evropské služby pro vnější činnost, nadále hraje klíčovou úlohu při zajišťování, aby byly cíle akčního plánu zohledněny ve všech politikách EU. Pracovní skupina umožnila důsledné zohledňování oblastí, v nichž se usiluje o rovnost, včetně rasového nebo etnického původu, v politických iniciativách a interních opatřeních Komise. Práce na různých oblastech, v nichž se usiluje o rovnost, v rámci společného přístupu rovněž připravila půdu pro uplatnění intersekcionality v tvorbě politik a právních předpisů.

Mezi příklady zohlednění boje proti rasismu do politik EU patří:

Práva dětí – Strategie EU pro práva dítěte, přijatá 24. března 2021⁵⁹, a doporučení Komise o integrovaných systémech ochrany dětí⁶⁰ vyzývají členské státy, aby dále rozvíjely a posilovaly své systémy ochrany dětí a učinily je propojenějšími a inkluzivnějšími s cílem řešit rozmanité potřeby dětí, pokud jde o ochranu před jakoukoli formou násilí. Doporučení zdůrazňuje, že podpora rovnosti a inkluze v naší společnosti je důležitým nástrojem prevence násilí.

Doprava – Komise zřídila síť vyslanců pro rozmanitost v dopravě, jejímž úkolem je podpora agendy Komise na podporu rovnosti a rozmanitosti v dopravě v návaznosti na cíle Strategie pro udržitelnou a inteligentní mobilitu⁶¹. Síť usiluje o zvyšování povědomí o opatřeních, iniciativách nebo činnostech, které podporují rovnost, rozmanitost a inkluzivnost v dopravě, a je v tomto směru průkopníkem, jak v souvislosti s pracovníky v dopravě, tak s uživateli dopravy⁶². Komise vypracovala praktickou publikaci Handbook for equality mainstreaming in mobility and transport (Příručka k zohledňování rovnosti v oblasti mobility a dopravy)⁶³, jejímž účelem je pomoci pracovníkům zohledňovat rovnost v jejich každodenní práci, a tedy plnit své povinnosti spočívající v podpoře rovnosti a boji proti diskriminaci.

Výzkum a inovace – Pakt pro výzkum a inovace v Evropě z roku 2021⁶⁴, jeden z klíčových pilířů nového Evropského výzkumného prostoru (EVP)⁶⁵, jasně uvádí, že základními hodnotami a zásadami jsou rovné příležitosti a inkluzivita, a zdůrazňuje, že odstranění nerovností, včetně těch, které souvisí s rasovým nebo etnickým původem, je prioritou společných opatření. V roce 2023 doporučení Rady o evropském rámci pro přilákání a udržení výzkumných, inovačních a podnikatelských talentů v Evropě⁶⁶ zavedlo Evropskou

⁵⁸ [Pracovní skupina pro rovnost Evropské komise.](#)

⁵⁹ [Strategie EU pro práva dítěte a evropská záruka pro děti.](#)

⁶⁰ [Doporučení Komise týkající se rozvoje a posílení integrovaných systémů ochrany dětí.](#)

⁶¹ [Strategie pro mobilitu.](#)

⁶² [Vyslanci pro rozmanitost v dopravě.](#)

⁶³ [Handbook for equality mainstreaming \(Příručka k zohledňování rovnosti\).](#)

⁶⁴ [Pakt pro výzkum a inovace v Evropě.](#)

⁶⁵ [Nový EVP pro výzkum a inovace.](#)

⁶⁶ [Doporučení Rady o evropském rámci pro přilákání a udržení výzkumných, inovačních a podnikatelských talentů v Evropě.](#)

chartu pro výzkumné pracovníky⁶⁷ a dále přispělo k řešení nerovností tím, že jako jednu ze svých základních zásad stanovilo „přijímání rozmanitosti“. Zdůrazňuje význam rozpoznávání diskriminace z jakýchkoli důvodů, včetně rasového nebo etnického původu, a důležitost boje proti ní, a upozorňuje na potřebu uznat nevědomé předsudky při přijímání do zaměstnání, kariérním postupu a hodnocení úkolů a zmírnit jejich dopad.

Mobilizace finančních prostředků EU

Různé programy EU poskytují možnosti financování projektů, které prosazují hodnoty boje proti rasismu a nediskriminace. Účelové financování je k dispozici v rámci programu EU **Občané, rovnost, práva a hodnoty (CERV)**⁶⁸, jehož cílem je mimo jiné bojovat proti diskriminaci, rasismu, xenofobii a nesnášenlivosti vůči migrantům a předcházet jim na všech úrovních společnosti, a to i prostřednictvím budování důvěry mezi jednotlivci, komunitami a vnitrostátními orgány. V roce 2023 byla úspěšně představena nová priorita týkající se migrace, dekolonizace a multikulturních evropských společností.

V období 2021–2027 jsou k dispozici **fondy politiky soudržnosti**⁶⁹ na podporu úsilí členských států prosazovat sociální začleňování prostřednictvím rozvoje rovného přístupu k běžným službám pro marginalizované skupiny, jako jsou Romové a osoby z přistěhovaleckého prostředí.

Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) podporuje rozvoj infrastruktury, vybavení a přístup k základním službám v oblasti zaměstnanosti, zdravotní a sociální péče, nesegregovaného bydlení a vzdělávání. Z těchto investic by měly mít prospěch také marginalizované skupiny, včetně Romů a osob z přistěhovaleckého prostředí, a měla by být naplánována specializovaná opatření na podporu jejich přístupu k běžné nesegregované infrastruktuře a službám.

V roce 2021 Komise zveřejnila aktualizovaný **soubor nástrojů pro využívání fondů EU k začleňování osob z přistěhovaleckého prostředí** na období 2021–2027⁷⁰, jehož cílem je posílit doplňkové využívání fondů EU, zejména fondů EFRR, ESF+ a Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF).

Nástroj pro oživení a odolnost (RRF)⁷¹ podporuje reformy a investice, jejichž účelem je zlepšit rovnost příležitostí a začleňování osob patřících k zranitelným skupinám. Nástroj RRF například pomáhá členským státům v boji proti nesnášenlivosti prostřednictvím investic do osobního rozvoje mladých lidí z menšinových skupin, např. Romů v Bulharsku a Řecku, vytváří vzdělávací zařízení a zařízení denních služeb v komunitách s významným počtem romských obyvatel a podporuje přístup k odbornému vzdělávání a začleňování rodičů na trh práce (např. Rumunsko, Slovensko).

Horizont Evropa⁷², program EU pro financování výzkumu a inovací, financuje také iniciativy zaměřené na boj proti rasismu, diskriminaci a xenofobii, prostřednictvím podpory výzkumu a projektů, které prosazují inkluzivitu, toleranci a demokratické hodnoty nebo se

⁶⁷ Evropská charta pro výzkumné pracovníky.

⁶⁸ Přehled programu Občané, rovnost, práva a hodnoty.

⁶⁹ Zejména Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) a Evropský sociální fond plus (ESF+).

⁷⁰ Toolkit on the use of EU funds for the integration of people with a migrant background (soubor nástrojů pro využívání fondů EU k začleňování osob z přistěhovaleckého prostředí).

⁷¹ Nástroj pro oživení a odolnost

⁷² Horizont Evropa, program EU pro financování výzkumu a inovací.

zabývají rasismem jako otázkou civilní bezpečnosti. Patří sem financování v rámci tematického klastru „Kultura, kreativita a inkluzivní společnost“, jehož cílem je posílit rasovou, etnickou a náboženskou rovnost, jakož i v rámci klastru „Digitální oblast, průmysl a vesmír“, který se výslovně zabývá genderovou, rasovou a jinou předpojatostí v oblasti umělé inteligence. Klastř „Civilní bezpečnost pro společnost“ financuje například výzkum boje proti zneužívání kultury online her ze strany extremistů nebo boj proti nenávistným výrokům.

Vůbec první rámec opatření pro začleňování v rámci programu Erasmus+⁷³ a Evropského sboru solidarity⁷⁴ byl zaveden – stejně jako Strategie pro rozmanitost a inkluzi – v roce 2021 a jejich účelem je usnadnit přístup lidem s omezenějšími příležitostmi. Vedle projektů v oblasti vzdělávání a mládeže podporují **sportovní akce programu Erasmus+** sociální začleňování a rovnost ve sportu a jeho prostřednictvím. Rasismus a nenávistné výroky jsou však ve sportu i nadále problémem, a to od elitních po základní místní úrovně. Proto Evropská komise společně s Radou Evropy financuje projekt „Combating Hate speech in Sport (Boj proti nenávistným výrokům ve sportu)“.

Projekty, které se zabývají problematikou rasismu a diskriminace, mohou být financovány také z **programu Kreativní Evropa**⁷⁵, a to v rámci priority „inkluze“, jejímž cílem je posílit společnost a zlepšit sociální začleňování osob patřících k menšinám a sociálně marginalizovaným skupinám v kultuře a jejím prostřednictvím.

Nástroj pro technickou podporu⁷⁶ bojuje proti rasismu a diskriminaci tím, že podporuje zranitelné skupiny a posiluje kapacity veřejné správy pro řešení otázky rovnosti. Financuje například projekty v Estonsku, Portugalsku a na Maltě, které jsou zaměřené na podporu obětí a jejichž cílem je zavést opatření k lepší ochraně obětí trestných činů, včetně rasově motivovaných trestných činů z nenávisti.

Od roku 2024 bude Nástroj pro technickou podporu dále pomáhat orgánům pro rovné zacházení v Belgii, Portugalsku a Finsku při vývoji a zavádění řešení umělé inteligence (AI) a dohledu nad ní a při posuzování dopadu AI na otázky rovnosti, v souladu s prováděním aktu EU o umělé inteligenci.

Boj proti rasismu a diskriminaci ve vnějších politikách

Rasismus je celosvětovým problémem a je důležité, aby činnosti probíhající v EU i mimo ni, jejichž cílem je předcházení rasismu a boj proti němu, byly soudržné a vzájemně se posilovaly. Aby zajistila soudržný přístup v boji proti rasismu a silná mezinárodní spojení, Komise úzce spolupracuje s příslušnými mezinárodními organizacemi⁷⁷, jako je

⁷³ Domovská stránka – program Erasmus+.

⁷⁴ Evropský sbor solidarity.

⁷⁵ Kreativní Evropa – kultura a kreativita.

⁷⁶ Nástroj pro technickou podporu.

⁷⁷ Úřad vysokého komisaře pro lidská práva prostřednictvím své Regionální kanceláře pro Evropu podpořil Komisi při vypracovávání společných hlavních zásad pro národní akční plány.

Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti Rady Evropy je jedním z hlavních partnerů unijní koordinátorky boje proti rasismu. Jako člen podskupiny pro vnitrostátní provádění Akčního plánu EU proti rasismu přispěla Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti k vývoji politických nástrojů, které podskupina vytvořila.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) je aktivním členem této podskupiny a vypracovává ukazatele, které mají přispět ke sledování strukturálního rasismu v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení

Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti a organizace OECD. Základem úsilí EU předcházet rasismu, bojovat proti němu a vymýtit jej na celosvětové, regionální i vnitrostátní úrovni zůstává **Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (ICERD)**. Na mnohostranných fórech, jakož i v politických dialozích a dialozích o lidských právech s partnerskými zeměmi se EU i nadále zasazuje o všeobecnou ratifikaci úmluvy ICERD a její plné a účinné provádění.

Boj proti všem formám diskriminace na jakémkoli základě, včetně boje proti rasismu, je klíčovou prioritou politiky EU v oblasti lidských práv ve vnější činnosti, což se odráží v **Akčním plánu EU pro lidská práva a demokracii**⁷⁸. V září 2022 uspořádaly Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ) a útvary Komise online akci s kolegy z mnohostranných delegací⁷⁹, aby diskutovaly o hlavních výzvách a **příležitostech pro účinnější a viditelnější přístup EU k boji proti rasismu** a aby posílily spolupráci s Komisí a tím zajistily, že na multilaterálních fórech bude možné se účinně zabývat bojem proti rasismu.

Nástroj pro sousedství, rozvojovou a mezinárodní spolupráci (NDICI)⁸⁰ podporuje činnosti, které předcházejí všem formám rasismu nebo proti nim bojují, a to pomocí programů v širokých oblastech lidských práv, rovnosti a nediskriminace, správy věcí veřejných a spravedlnosti. V mnoha zemích jsou předcházení rasismu a reakce na něj rovněž součástí dialogů o lidských právech a jsou pravidelně monitorovány. Na regionální a celosvětové úrovni jsou k dispozici finanční prostředky nástroje NDICI, jejichž cílem je také posílit schopnost občanské společnosti reagovat na rasismus. Komise v roce 2023 vyčlenila finanční prostředky na globální projekty boje proti diskriminaci a různým formám rasismu, včetně 5,5 milionu EUR na podporu svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení po celém světě.

3.3 Pozitivní činnost ze strany EU – naslouchat a jednat

Inkluzivní demokracie

Organizace občanské společnosti a obránci lidských práv by měli účinně přispívat k procesu rozhodování o tvorbě veřejných politik, což vyžaduje nezbytnou infrastrukturu, kapacity a zdroje, a to v souladu se zásadami přístupnosti, transparentnosti a inkluzivity. V **doporučení o zapojení občanů**⁸¹, přijatém v rámci balíčku opatření na obranu demokracie, Komise vyzvala členské státy, aby podporovaly účinnou účast občanské společnosti ve všech fázích od návrhu až po realizaci, aby rozvíjely, podporovaly a naplňovaly její účinnou a smysluplnou účast, mimo jiné vyčleněním zvláštních finančních prostředků. Doporučení o zapojení občanů má zvláštní význam pro spolupráci s organizacemi občanské společnosti bojujícími proti rasismu.

a prosazování práva. Tento projekt je jedním z několika projektů proti rasismu financovaných z programu Občané, rovnost, práva a hodnoty (CERV).

Unijní koordinátorka boje proti rasismu spolupracuje s různými mechanismy v oblasti lidských práv a podílí se na iniciativách OSN, jako je mezivládní pracovní skupina OSN pro účinné provádění Durbanské deklarace a akčního programu (pracovní skupina) a probíhající práce související s Mezinárodní dekadou osob afrického původu a Agendou pro dosažení transformativní změny).

⁷⁸ Akční plán EU pro lidská práva a demokracii

⁷⁹ ESVČ ve Štrasburku, Paříži, Vídni, Ženevě a New Yorku.

⁸⁰ Global Europe: Nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci.

⁸¹ Doporučení Komise o podpoře zapojení a účinné účasti občanů a organizací občanské společnosti.

Nové struktury pro naslouchání a učení: stálý rámec pro výměnu

V roce 2021 Komise jmenovala svou vůbec první **koordinátorku boje proti rasismu**⁸², přičemž tato funkce má zajistit celkové sledování a provádění akčního plánu, usnadnit zohledňování opatření proti rasismu a působit jako hlavní kontaktní místo Komise pro politiku boje proti rasismu. Koordinátorka úzce spolupracuje s koordinátorkou boje proti nenávisti vůči muslimům, koordinátorkou boje proti antisemitismu a podpory židovského života a s týmem koordinujícím rovnost, začleňování a účast Romů. Jmenování koordinátorky boje proti rasismu zlepšilo spolupráci s organizacemi občanské společnosti a komunitními organizacemi.

Za účelem **spolupráce s lidmi, kteří zažívají rasismus** a rasovou diskriminaci, a v zájmu posílení účasti organizací občanské společnosti, které pracují s osobami menšinového rasového nebo etnického původu a zastupují je, zřídila Komise v červnu 2021 **stálé fórum občanské společnosti proti rasismu**⁸³. S fórem byly konzultovány společné hlavní zásady pro národní akční plány proti rasismu, jakož i kontrolní seznam pro sledování a nástroj pro podávání zpráv.

Jak bylo oznámeno v akčním plánu, **Komise** v roce 2021 **uspořádala Evropský summit proti rasismu**, do něhož se úzce zapojila občanská společnost a orgány pro rovné zacházení. V roce 2022 Evropská komise uspořádala ve spolupráci s meziskupinou Evropského parlamentu pro boj proti rasismu a rozmanitost a s Evropskou komisí proti rasismu a nesnášenlivosti Rady Evropy druhý Evropský summit proti rasismu. Summit si připomněl Mezinárodní den za odstranění rasové diskriminace a zaměřil se na přípravu a přijetí národních akčních plánů proti rasismu a rasové diskriminaci a na důležitou úlohu mladých lidí, zejména mladých lidí z rasových a etnických menšin, v boji proti rasismu a diskriminaci.

Zúčastněné strany občanské společnosti v rámci veřejné konzultace sice uvítaly vytvoření stálého fóra, zároveň však považovaly za nezbytné přijmout další opatření, která zajistí, že občanské prostory budou bezpečné a inkluzivní pro všechny komunity a menšiny.

Koordinátorka boje proti rasismu **úzce spolupracuje s organizacemi občanské společnosti a členskými státy a podporuje** přijímání národních akčních plánů proti rasismu. Koordinátorka rovněž **spolupracuje s institucemi a dalšími zúčastněnými stranami**, včetně Evropského parlamentu, orgánů pro rovné zacházení, akademické obce a mezinárodních organizací, za účelem zlepšení politické reakce.

⁸² Koordinátorka boje proti rasismu jmenovaná Komisí.

⁸³ Členové stálého fóra organizací občanské společnosti pro boj proti rasismu.

4. Vlastní lidské zdroje EU

Akční plán zdůraznil, že Evropská komise se jako zaměstnavatel zavázala jít příkladem a zajistit, aby její pracovní síla odrážela pestrost evropské populace. Rovněž se zavázala k inkluzivní pracovní kultuře, v níž mohou prospívat a naplno využít svůj potenciál všichni bez ohledu na původ nebo osobní vlastnosti. V roce 2020 Komise **v rámci Generálního ředitelství pro lidské zdroje a bezpečnost zřídila oddělení pro rozmanitost a inkluzi⁸⁴, které dohlíží na tvorbu a provádění příslušných iniciativ**. Nejdříve byl v březnu 2021 proveden rozsáhlý průzkum týkající se rozmanitosti a začleňování mezi zaměstnanci⁸⁵. Výsledky průzkumu byly použity jako podklad pro novou Strategii Komise v oblasti lidských zdrojů, přijatou v roce 2022, jakož i faktický základ pro vypracování aktualizovaného Akčního plánu pro rozmanitost a začleňování na období 2023–2024⁸⁶.

Komise pokročila v provádění akčního plánu, který se zaměřuje na průřezová opatření podporující vedoucí pracovníky, strukturovaný program vzdělávání a rozvoje, činnosti ke zvyšování povědomí, komunikaci a lepší shromažďování údajů a srovnávání. Kromě toho akční plán obsahuje cílená opatření na podporu konkrétních skupin zaměstnanců. Oddělení pro rozmanitost a inkluzi například organizuje interní akce pro zaměstnance nebo osvětové aktivity u příležitosti Mezinárodního dne za odstranění rasové diskriminace, které se soustředí na zkušenosti zaměstnanců s rasismem na pracovišti. Také úzce spolupracuje s **Diversité Europe, sdružením zaměstnanců EU**, které vzniklo v roce 2021 a zastupuje zájmy a obavy zaměstnanců menšinového rasového nebo etnického původu.

Komise rovněž podporuje rozmanitost v rámci svého **programu stáží „Blue Book“**: v září 2022 na svých internetových stránkách zveřejnila Strategii pro rozmanitost a inkluzi⁸⁷ pro stáže, která se zaměřuje jak na oslovování uchazečů, tak na revizi výběrových kritérií, aby rozšířila atraktivitu programu a zpřístupnila jej nedostatečně zastoupeným skupinám.

Komise v roce 2023 rovněž obnovila svou **politiku boje proti obtěžování a zřídila novou funkci hlavního důvěrného poradce**, který bude dohlížet na provádění a další rozvoj této politiky v Komisi. Obnovená politika uznává, že diskriminace se může projevat obtěžováním.

Aby Evropský úřad pro výběr personálu (EPSO) přilákal do veřejných služeb EU více různorodých talentů, vyhlásil v roce 2020 výzvu ke spolupráci pro všechny organizace EU zabývající se rozmanitostí a vyzval je, aby se připojily k databázi partnerských organizací, kterou průběžně aktualizuje. Úřad EPSO provedl dva průzkumy týkající se rovnosti a rozmanitosti s cílem shromáždit údaje o rozmanitosti své skupiny uchazečů a v květnu 2022 přijal **Akční plán pro rovnost a rozmanitost**, aby posílil dosah a přilákal rozmanitou skupinu uchazečů. Současně úřad EPSO spolupracoval s organizacemi zastupujícími osoby z

⁸⁴ Lidé na prvním místě – rozmanitost a začleňování

⁸⁵ Pilotní průzkum úřadu EPSO týkající se rozmanitosti – Hlavní zjištění (2022)

⁸⁶ Rozmanitost a začleňování na pracovišti.

⁸⁷ Strategie pro rozmanitost a inkluzi – European Commission's Blue Book traineeships scheme (plán stáží „Blue Book“ Evropské komise).

menšinového rasového nebo etnického prostředí, aby zjistil a řešil možné překážky, které jim brání ucházet se o práci v institucích EU⁸⁸.

⁸⁸ Identifying potential blocking factors to EU careers (Identifikace potenciálních překážek práce v institucích EU).

5. Závěr

Zúčastněné strany **velmi uvítaly přijetí prvního Akčního plánu EU proti rasismu**, jenž je považován za podnět k přijetí národních akčních plánů proti rasismu a díky němuž postoupila kupředu diskuse o boji proti rasismu ve všech formách, včetně jeho strukturálního rozměru.

Akční plán vyzval členské státy, aby vypracovaly a prováděly své národní akční plány proti rasismu. Dobrá spolupráce s členskými státy a mezi nimi za podpory Komise umožnila přijetí společných metodik prostřednictvím společných politických nástrojů, výměnu nadějných postupů a vzájemné učení.

Členské státy si při přijímání a provádění národních akčních plánů kladou za cíl podporovat smysluplnou účast dotčených komunit, uznat strukturálního rasismu a bojovat proti němu, zahrnout **intersekcionální hledisko** a **vyčlenit dostatečné finanční prostředky** pro snahy bojovat proti rasismu na celostátní, regionální i místní úrovni.

Od přijetí akčního plánu několik krizí vedlo k nárůstu rasismu, xenofobie a nenávisti vůči různým skupinám. Dostupné údaje, které jsou stále vzácné, ukazují, že se v současnosti stále běžně vyskytuje individuální a strukturální rasismus. Zúčastněné strany potvrdily, že situace osob, které se potýkají s rasismem, se nezlepšila. V zájmu podpory společnosti bez rasismu, diskriminace a nerovnosti musí Komise ve společném úsilí s členskými státy a dalšími příslušnými zúčastněnými stranami zintenzivnit snahy o řešení všech forem rasismu.

Shromažďování spolehlivých a srovnatelných údajů o rovnosti, včetně ukazatelů týkajících se rasového a etnického původu, je klíčové pro objasnění rasistických a diskriminačních vzorců a struktur. Je proto důležité, aby členské státy dále **zlepšily shromažďování údajů o rovnosti na všech územních úrovních a naléhavě vyzvaly všechny zúčastněné strany ke spolupráci při shromažďování údajů pro účely rovnosti a nediskriminace**, a to tak, že zdůrazní existenci záruk při shromažďování citlivých údajů a skutečnost, že tyto údaje jsou shromažďovány výhradně v zájmu zlepšení situace osob postižených rasovou a etnickou diskriminací.

Komise bude i nadále spolupracovat s agenturami CEPOL a FRA a Evropskou agenturou pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex) na přípravě a nabídce školení pro příslušníky donucovacích orgánů ohledně nevědomé předpojatosti a bude úzce spolupracovat s členskými státy na **podpoře vnitrostátního úsilí, jehož cílem je zajistit spravedlivou a nediskriminační policejní práci.**

Prozatím dosažený pokrok slouží jako základ, na němž musí EU a její členské státy stavět, aby bylo možné akční plán plně realizovat. Je zcela nezbytné využít tento impuls a nadále posilovat politiky, postupy a iniciativy, které se ukázaly jako účinné, zejména s ohledem na zhoršující se výskyt rasové diskriminace.

Boj proti rasismu vyžaduje odhodlání a dlouhodobé nasazení. Pokroků se dosahuje díky **zohlednění boje proti rasismu** v různých politikách a vytvoření specializovaných struktur a mechanismů pro boj proti rasismu. Akční plán vyzdvihl úzkou **spolupráci mezi Komisí a všemi zúčastněnými stranami.** Ukázalo se, že pravidelný dialog s občanskou společností představuje **klíčové partnerství.** Díky tomuto významnému zapojení získala Komise neocenitelné poznatky od organizací občanské společnosti, které stojí v čele boje proti rasismu.

Jak je uvedeno v politických směrech pro nový mandát na období 2024–2029, **Komise je i nadále pevně odhodlána podporovat společnost bez rasismu, diskriminace a nerovnosti**

a napomáhat úsilí jednotlivých států o vytvoření Unie rovnosti, v níž mají všichni rovné příležitosti, a to vypracováním strategie proti rasismu.